

El Nadal alcoià dins d'una capseta

A tots aquells que van participar, d'una o d'altra manera, en la gestació d'aquest projecte tan entranyable per mi al Nadal de 1997. Des d'ací el meu agraïment per a tots ells.

Fa ara justament deu anys, es presentava al públic un enregistrament discogràfic que volia ser una mostra del nostre extens i certament ric patrimoni musical nadalenc. Com jo mateix deia a les notes que acompanyaven el compacte, “era un vell projecte, que alguns teníem al pensament des de feia anys” i tenia vocació de “poder ajudar a que tot aquest tresor musical, no sols estiga present a la memòria d'uns pocs, sinó a l'abast de tots”. Era, doncs, la materialització d'un projecte antic i desitjat. Un projecte que acompanyava un altre, la publicació d'un text de l'amic Jordi Botella amb unes magnífiques fotografies de Paco Grau —també editor en aquesta ocasió— titulat *Carta als Reis* i que es presentaven conjuntament, tots dos coordinats per Joanfra Rozalén. La producció del mateix Ajuntament d'Alcoi el feia ser un producte estimat, públic i íntim alhora, característiques que encara conserva. Era la culminació d'uns anys de convivència amb Tirisiti i els seus companys... com posar *el Nadal alcoià dins d'una capseta*.

L'inici del procés però va ser molt anterior i el meu *affair* amb el venter, la seua dona, el torero o les beates, es va iniciar de forma col·lectiva al si de La Cassola. Tots evidentment coneixíem l'existència del Betlem, cita obligada als dies de Nadal de la nostra ciutat, i altres —com era el meu cas— vam tenir la nostra primera referència històrica del Tirisiti a partir de l'incluidible text d'Adrián Espí sobre el tema. Editat per la Llibreria Llorens en Nadal del 1979, va ser un obsequi del meu germà, que adjunt al paper de regal portava un comentari que recorde perfectament: “com estàs últimament tant pesat amb el *Tirisiti*...”. Era cert, feia un temps que m'interessava el tema més enllà del plaer de veure'l representat any rere any, però si he de ser sincer, no recorde exactament per quina raó em va agafar tant fort. El cas és que pel felíç desenvolupament d'una sèrie de circumstàncies, la meua vinculació amb l'espectacle de titelles

Era important retrobar aquell sabor personal i únic de les nostres *nadaletes*, interpretades fins i tot en directe en algun moment de la història del retaule. La inexistència, però, d'aquesta música en àudio, ens va obligar a realitzar una urgent selecció d'algunes de les peces tradicionals que es canten cada nit de Nadal a les cases alcoianes.

arribaria a ser molt major del que podia concebre en aquell moment.

Pocs anys després, el popular Betlem de Tirisiti va passar a mans municipals. El desembre de 1989 es feia efectiva la cessió i a partir d'aquell just moment s'iniciava una cursa contra rellotge per oferir en les millors condicions possibles les obligades representacions, esperades per tothom. Les anteriors converses amb la companyia de teatre La Cassola —La Dependent a l'actualitat— es materialitzaren ràpidament amb l'encàrrec concret de posar en escena el tradicional retaule nadalenc. La decisió per part de la corporació municipal venia donada, entre d'altres coses, perquè la companyia es trobava en un important procés de revitalització, iniciat pel director alcoià Pep Cortés, amb un grup de joves il·lusionats treballant des de feia dos anys i amb alguns espectacles amb notable èxit al carrer. En aquell moment, jo era un d'aquells joves i donada la meua vinculació també al món de la música, em van convertir en la persona més adient per mamprendre la tasca de proporcionar-li una banda sonora a les històries de Tirisiti i Tereseta... Es tractava de posar *el Nadal alcoià dins d'una capseta*.

Un primer pas, com no podia ser d'altra manera, va ser la documentació. En el cas concret de la música, la família Peidro —una de les històriques del Tirisiti— també va ser una referència i, per damunt de tot, una veu a tenir en compte. No obstant això, deixant de banda moments molt concrets de la representació com ara l'entrà dels reis, la “faena” del torero o “l'arrancà de la diana” —on la pròpia dramaturgia determina la música— la utilització de “villancicos” tradicionals en

altres moments de la representació necessitaven al nostre parer una revisió. Era important retrobar aquell sabor personal i únic de les nostres *nadaletes*, interpretades fins i tot en directe en algun moment de la història del retaule. La inexistència, però, d'aquesta música en àudio, ens va obligar a realitzar una urgent selecció d'algunes de les peces tradicionals que es canten cada nit de Nadal a les cases alcoianes. Aquestes apareixien en algunes publicacions locals com ara les d'Ernesto Valor i aquella va ser la primera documentació on em vaig dirigir en primera instància. La premsa va determinar el caràcter quasi d'improvisació de la primera versió de la banda sonora on una flauta, un fagot, un sintetitzador i un grapat d'amics, són els únics intèrprets.

Molt poc temps després la banda sonora creixerà de la mateixa forma que ho farà el propi espectacle. El nou barracó de fusta vindrà a retrobar la tradicional forma de presentar-se al públic i, a més, una nova aportació de text i música: el pròleg o introducció. En el pròleg podem trobar a més de les cançons de Nadal —en aquest cas instrumentals— altres de caire popular que il·lustren una escena quotidiana de temps passats. Per altra banda, la instrumentació d'aquesta segona banda sonora serà també major, mantenint per convicció els instruments de vent i percussió solament, però trobant un instrument utilitzat en altres èpoques de l'espectacle: la guitarra. D'igual manera, el pasdoble taurí passarà a ser un "de la terra" —en concret *Clásico* d'Evaristo Pérez Monllor— i, conseqüentment, l'anònim torero passarà també a adquirir la personalitat de "*Clásico*, el torero alcoià". El cor a més de ser major en quantitat també ho va ser en qualitat, així com l'equip tècnic i la presència de solistes de la talla de Maria Ribera. Aquesta és a hores d'ara la base on es recolza la banda sonora del Tirisiti.

El tercer dels enregistraments —el que dona peu a redactar aquestes paraules— va

Gravació de la banda sonora del Tirisiti. Antic Teatre de La Cassola, al carrer de la Casa Blanca, 1990.

tenir lloc als Tabalet Estudis d'Alboraia l'octubre de 1997. La plantilla instrumental es va veure ampliada una vegada més amb la inclusió de la corda i la dolçaina, així com el nombre de composicions. A més d'un *preludi* i d'un *postludi* originals, es presentava una barreja d'instrumentacions que acompanyaven les cançons "sense despullar-les del seu caràcter íntim, familiar, popular a la fi" però amb una ferma vocació de recreació musical. També es van ampliar el nombre de generosos col·laboradors com ara Ernesto Valor amb publicacions pròpies i d'altres que em va fer arribar Josep Tormo, que va compartir amb mi documentació fruit dels seus anys de recerca, o Miquel Santamaria, que em va ajudar amb els textos. Així mateix, un munt d'amics i professionals de la música van participar en diferents aspectes de l'enregistrament en àudio. Actualment és aquesta música la que fa més lleugera l'espera entre les representacions i com fa deu anys vol ser una mostra sincera del nostre patrimoni: *el Nadal alcoià dins d'una capseta*.

Àngel Lluís Ferrando Morales
www.angelluisferrando.com